

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2021.gada 30.martā

Tiesa šādā sastāvā: senatori Dace Mīta, Andris Guļāns, Līvija Sliņa

rakstveida procesā izskatīja SIA „Spikeru nami” blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 27.novembra lēmumu, ar kuru administratīvajā lietā Nr. A420200720 izbeigta tiesvedība.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas domes 2017.gada 21.jūnija lēmumu, saskaņā ar kuru starp domi un biedrību noslēgta 2017.gada 28.augusta vienošanās pie 2010.gada 22.oktobra līguma, Rīgas dome nodevusi trešajai personai biedrībai „Šamir” bezatlīdzības lietošanā pašvaldībai piederošo zemesgabalu /adrese/, Rīgā (turpmāk – zemesgabals).

[2] Pieteicēja SIA „Spikeru nami” vērsās domē, lūdzot izbeigt ar trešo personu nodibinātās zemesgabala lietošanas tiesiskās attiecības. Izskatījusi pieteicējas iesniegumu, dome atzina, ka izskatāmajā gadījumā nav iestājušies līgumā noteiktie apstākļi, kādos gadījumos tas ir izbeidzams, tāpēc pašvaldībai nav pamata ierosināt līguma izbeigšanu.

[3] Nepiekrītot domes atbildei, pieteicēja vērsās ar pieteikumu tiesā, lūdzot izbeigt līgumu par zemesgabala nodošanu trešās personas lietošanā un atjaunot zemesgabala publisko pieejamību un paredzēto izmantošanu – iela ar prioritāti gājējiem. Pieteikums pieņemts, un ierosināta lieta par 2010.gada 22.oktobra līguma spēkā esību daļā, ar kuru zemesgabals nodots trešajai personai bezatlīdzības lietošanā.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 27.novembra lēmumu, skatot pieteicējas pieteikumu par pagaidu noregulējuma piemērošanu, lietā nolemts izbeigt tiesvedību. Lēmums pamatots ar Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu (ieteikumu iesniedzusi persona, kurai nav tiesību iesniegt ieteikumu) atbilstoši turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[4.1] Ņemot vērā, ka 2010.gada 22.oktobra līguma darbība izbeidzās 2020.gada 22.oktobrī, tiesa vairs nevar lemt par pārsūdzētā līguma atzīšanu par spēkā neesošu, bet var tikai izvērtēt tā tiesiskumu. Līdz ar to pieteicējas pieteikuma priekšmets precizējams kā ieteikums par 2010.gada 22.oktobra līguma atzīšanu par prettiesisku daļā.

[4.2] Zemesgabals trešajai personai lietošanā nodots, pamatojoties uz domes 2017.gada 21.jūnija lēmumu.

No pieteicējas pieteikuma lietā Nr. A420141219 (strīds par trešās personas tiesībām apbūvēt zemesgabalu, norobežojot to ar žogu) norādītās informācijas izriet, ka pieteicējai par minēto lēmumu bija zināms jau vismaz 2018.gada 21.decembrī. Pieteicēja norādītos faktus nav apšaubījusi. Savukārt izskatāmajā lietā pieteicējas pieteikums tiesā saņemts 2020.gada 2.aprīlī. Tātad no brīža, kad pieteicēja uzzināja par pamatu vērsties tiesā saistībā ar publisko tiesību līgumu, pagāja vairāk kā viens gads.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 188.panta sestajai daļai pieteicējai bija tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par publisko tiesību līgumu viena gada laikā no dienas, kad pieteicēja uzzināja par pamatu vērsties tiesā saistībā ar līgumu. No lietā esošajiem materiāliem nav konstatējams, ka termiņa nokavējumam ir attaisnojošs iemesls, jo pieteicēja nav norādījusi uz iespējamiem kavēšanās iemesliem. Tādējādi pieteicējai ir zudušas subjektīvās tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par 2010.gada 22.oktobra līguma atzīšanu par prettiesisku daļā.

[4.3] Pretēji pieteicējas norādītajam, pieteikumā nav izteikts lūgums par pienākuma uzlikšanu pašvaldībai nepagarināt ar biedrību noslēgto līgumu. Turklāt lietas materiālos nav pierādījumu tam, ka pašvaldība būtu plānojusi pagarināt 2010.gada 22.oktobra līguma darbību. Tieši pretēji, starp pusēm noslēgts jauns līgums uz noteiktu termiņu.

Pieteikumā pieteicēja lūdz izbeigt līgumu par pašvaldībai piederošā zemesgabala nodošanu biedrības lietošanā. Tātad pieteicējas mērķis ir panākt līguma, kas papildināts ar minēto domes 2017.gada 21.jūnija lēmumu, atzīšanu par spēkā neesošu daļā, ar kuru biedrībai bezatlīdzības lietošanā nodots norādītais zemesgabals. Minēto mērķi var sasniegt ar līguma atcelšanu vai atzīšanu par spēkā neesošu, kas nozīmē, ka atjaunosies tāds tiesiskais stāvoklis, kāds pastāvēja pirms šā līguma noslēgšanas.

[4.4] Nav pamatots pieteicējas viedoklis, ka prasījums par zemesgabala publiskās pieejamības atjaunošanu, kā arī prasījums atjaunot strīdus zemesgabala paredzēto izmantošanu (gājēju iela) pielīdzināms prasījumam par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Konkrētajā gadījumā publiskā lieta nodota sevišķā izmantošanā ar publisko tiesību līgumu, un minēto tiesisko situāciju var atrisināt, tikai atzīstot noslēgto līgumu par prettiesisku, nevis izdodot pieteicējai labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru pašvaldība piešķirtu pieteicējai konkrētu labumu.

[5] Par minēto lēmumu Senātā saņemta pieteicējas blakus sūdzība, kurā norādīti turpmāk minētie apsvērumi.

[5.1] Pieteicēja nepiekrīt tiesai, ka radušos situāciju var atrisināt tikai ar prasījumu par līguma atzīšanu par prettiesisku daļā. Atbildētāja ir zemesgabala īpašniece, un tās pienākums ir nodrošināt tā pieejamību un normatīvajiem aktiem atbilstošu izmantošanu. Pieteicēja vērsusies domē ar iesniegumiem par zemesgabala izmantošanas kārtības neatbilstību esošajam tiesiskajam regulējumam, un pieteicējas prasījums par strīdus zemesgabala publiskās pieejamības atjaunošanu un izmantošanu paredzētajiem mērķiem var tikt pielīdzināts prasījumam par labvēlīga administratīvā akta izdošanu.

[5.2] Pieteicēja nevēlas iegūt tiesības un zemesgabala vienpersonisku lietošanu, bet tikai vēlas panākt, lai tā izmantošanā tiktu ievērotas visu personu tiesiskās intereses. 2010.gada 22.oktobra līgumā ir atsauces uz citiem zemesgabaliem, kā arī no 2017.gada 21.jūnija lēmuma neizriet, ka trešā

persona iegūst vienpersoniskas tiesības uz zemesgabalu, tostarp tiesības mainīt ielas lietošanas kārtību. Šādas trešās personas tiesības atklājušās tikai līguma pildīšanas laikā. Ievērojot minēto, pieteicēja nepārsūdz domes 2017.gada 21.jūnija lēmumu, bet gan darbības, kuras trešā persona sākusī īstenot pēc tā pieņemšanas. Savukārt 2010.gada 22.oktobra līguma saturs pieteicējai kļuva zināms tikai 2019.gada septembrī.

[5.3] Tiesa nepamatoti nav devusi iespēju pieteicējai izteikt savus apsvērumus par prasījumu vai to grozīt, kā arī nav devusi iespēju pieteicējai izteikt lūgumu par procesuāli termiņa atjaunošanu, ja patiešām šis termiņš ir nokavēts. Tiesa nav iedzīlīnājusies problēmā un nepamatoti piešķirusi lielāku ticamību citu personu viedokļiem, nevis noskaidrojusi pieteicējas interesi un mērķi.

Tiesa nav ņēmusi vērā pieteicējas izteiktos iebildumus, ka dome 2020.gada oktobrī atbalstīja zemesgabala izmantošanu trešās personas interesēs arī turpmāk. Lai arī dome nav pieņēmusi lēmumu par līguma pagarināšanu, pēc jaunā līguma satura var secināt, ka faktiski turpinās 2010.gada 22.oktobrī noslēgtā līguma darbība, jo tas paredz tādas pašas tiesības zemesgabala izmantošanā. Tāpēc līgumus nodalīt nav pamata, un pieteicējai bija jāsniedz iespēja grozīt pieteikumu atbilstoši Administratīvā procesa likuma 145.panta otrajai daļai.

Motīvu daļa

[6] Pieteicējas centieni tiesā ir panākt starp domi un trešo personu nodibināto tiesisko attiecību saistībā ar zemesgabala lietošanas tiesībām tiesiskuma izvērtēšanu. Pieteicēja uzsver, ka nevēlas, lai strīdus zemesgabals tiktu nodots lietošanā pieteicējai, bet gan vēlas, lai zemesgabalam tiktu atjaunota publiskā pieejamība un paredzētā izmantošana – iela ar prioritāti gājējiem.

[7] Kā pamatoti atzinusi rajona tiesa, zemesgabals trešās personas lietošanā sākotnēji nodots ar domes 2017.gada 21.jūnija lēmumu, saskaņā ar kuru starp domi un trešo personu noslēgtā 2017.gada 28.augusta vienošanās pie 2010.gada 22.oktobra līguma.

Tādējādi, ievērojot, ka tiesiskās attiecības, kuru tiesiskumu pieteicēja lūdz izvērtēt, nodibinātas ar minēto domes lēmumu un publisko tiesību līgumu, Senāts atzīst par pamatotu pārsūdzētā lēmuma motivāciju, ka šo mērķi var sasniegt ar līguma atcelšanu un ka pieteicējas prasījums nevar tikt pielīdzināts prasījumam par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Tāpat, ievērojot, ka 2010.gada 22.oktobra līguma darbība izbeidzās 2020.gada 22.oktobrī, Senāts piekrīt pārsūdzētajā lēmumā secinātajam, ka tiesa vairs nevar lemt par konkrētā līguma atzīšanu par spēkā neesošu, bet var tikai izvērtēt tā tiesiskumu. Tomēr tālāk minēto apsvērumu dēļ Senāts nevar pilnībā piekrist rajona tiesas lēmumam.

[8] No Senātam sniegtās informācijas izriet, ka ar domes 2020.gada 12.novembra lēmumu Nr. 34 (prot. Nr. 3, 33. §) zemesgabalu atkārtoti nolēms nodot bezatlīdzības lietošanā trešajai personai un Rīgas domes Īpašuma departamentam uzdots noslēgt jaunu līgumu par nekustamā īpašuma bezatlīdzības lietošanu. Tādējādi, pamatojoties uz minēto lēmumu, 2020.gada 27.novembrī starp Rīgas pilsētas pašvaldību un trešo personu noslēgts līgums par nekustamā īpašuma nodošanu trešajai personai bezatlīdzības lietošanā uz desmit gadiem.

Pārbaudot minēto dokumentu saturu, Senāts secina, ka, lai arī pušu starpā noslēgts jauns līgums, pēc būtības tas paredz jau iepriekš nodibināto tiesisko attiecību turpināšanu. Proti, zemesgabals atkārtoti nodots bezatlīdzības lietošanā trešajai personai bez jaunas apbūves tiesībām ar tādu pašu mērķi – veicināt Holokausta traģēdijas upuru piemiņas saglabāšanu, veidojot nozīmīgu ebreju vēstures pētniecības un tolerances centru – Rīgas geto muzeju.

[9] Administratīvā procesa likuma 5.pantā nostiprināts privātpersonas tiesību ievērošanas princips, kas citstarp formulē administratīvā procesa pamatuzdevumu – uzlikt pienākumu iestādei un tiesai administratīvā procesa ietvaros pēc iespējas nodrošināt un veicināt privātpersonas tiesību un tiesisko interešu aizsardzību. Privātpersonas tiesību ievērošanas princips attiecināms uz jebkuru, arī procesuālo, tiesību normu piemērošanu. Tādējādi tas uzlikt tiesai pienākumu nodrošināt tādu lietas izskatīšanas procesu, kurā privātpersonas tiesības tiek ievērotas visefektīvākajā veidā. Nepieciešamības gadījumā tas nozīmē arī pienākumu administratīvajai tiesai iedzīlīnāties jautājuma būtībā, notikumu attīstībā vai plašākā apstākļu kontekstā, lai palīdzētu personai pārvarēt formālus šķēršļus pieteikuma pieņemšanai. Formāla pieeja ir pretēja administratīvā procesa būtībai. Ja tiesa piemērojamo tiesību normu ietvaros redz risinājumu, kas novērš šķēršļus pieteikuma pieņemšanai, tad tas nebūtu ignorējams tikai tāpēc, ka persona uz šādu risinājumu nav norādījusi.

[10] No pārsūdzētā lēmuma izriet, ka tiesai bija zināms, ka 2020.gada 23.oktobrī starp iestādi un trešo personu tika noslēgts līgums, ar kuru citstarp strīdus zemesgabals nodots bezatlīdzības lietošanā biedrībai uz vienu mēnesi, savukārt 2020.gada 12.novembrī pieņemts lēmums noslēgt līgumu ar biedrību par nekustamo īpašumu nodošanu bezatlīdzības lietošanā uz desmit gadiem. Ievērojot minēto, Senātam nav šaubu, ka lietā jau pirms lēmuma par tiesvedības izbeigšanu pieņemšanas ar lielu ticamības pakāpi varēja pieņemt, ka konkrētās tiesiskās attiecības starp domi un trešo personu pēc būtības tiks turpinātas arī pēc 2010.gada 22.oktobra līguma darbības izbeigšanās 2020.gada 22.oktobrī.

Senāta ieskatā, tiesvedības izbeigšana šādos apstākļos, lai arī formāli pareiza, nebija pamatota, jo lietā ir iespējams procesuālās ekonomijas un privātpersonas tiesību ievērošanas principam atbilstošāks risinājums.

Pieteikuma priekšmets ir saistīts ar mērķi, kuru pieteicējs vēlējis panākt, vērsoties iestādē (*Senāta 2014.gada 3.aprīļa lēmuma lietā Nr. SKA-261/2014 8.punkts*). Ievērojot, ka izskatāmajā gadījumā pieteicējas mērķis, vērsoties iestādē un tiesā, ir bijis panākt starp domi un trešo personu nodibināto tiesisko attiecību saistībā ar zemesgabala lietošanas tiesībām tiesiskuma izvērtēšanu, un ar jauno līgumu šīs tiesiskās attiecības pēc būtības tiek turpinātas bez vērā ņemamām izmaiņām, Senāts uzskata, ka tiesai bija jādod iespēja pieteicējai grozīt prasījumu atbilstoši aktuālajai faktiskajai situācijai. Ja pieteicēja iesniegta pieteikuma grozījumus, izsakot prasījumu par 2020.gada 27.novembra līguma spēkā esību daļā, ar kuru zemesgabals nodots trešajai personai bezatlīdzības lietošanā, tiesai nebūtu procesuāli šķēršļu grozīt šajā lietā iesniegto pieteicējas pieteikumu atbilstoši šādam prasījumam un skatīt lietu pēc būtības.

[11] Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka, lai gan pārsūdzētais lēmums ir formāli pareizs, izskatāmajā lietā personas tiesību ievērošanai atbilstošs risinājums būtu bijis dot iespēju pieteicējai grozīt pieteikuma priekšmetu atbilstoši aktuālajai faktiskajai situācijai.

[12] Vienlaikus tālāko notikumu attīstības dēļ iepriekš minētais nenoved pie pārsūdzētā tiesas lēmuma atcelšanas.

No Tiesu informācijas sistēmā pieejamiem datiem izriet, ka 2021.gada 4.martā Administratīvās rajona tiesas tiesnesis pieņēmis pieteicējas pieteikumu par Rīgas domes 2020.gada 12.novembra lēmuma Nr. 34 (prot. Nr. 3, 33. §) un uz tā pamata 2020.gada 27.novembrī starp Rīgas domi un biedrību noslēgtā līguma atcelšanu, un ierosinājis administratīvo lietu. Tādējādi var secināt, ka pieteicējai nav tikušas liegtas Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā nostiprinātās tiesības aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā, un atcelt pārsūdzēto lēmumu šo tiesību nodrošināšanai nav nepieciešams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Senāts

nolēma

Atstāt negrozītu Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 27.novembra lēmumu, ar kuru lietā izbeigta tiesvedība, bet SIA „Spikeru nami” blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

D. Mīta

A. Guļāns

L. Sliņa